

РОЛЬ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї ТА НАСИЛЬСТВУ ЗА ОЗНАКАМИ СТАТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Літвінова Ірина Феофанівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу
факультету права та міжнародних відносин,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
м. Київ, Україна*

Кулакевич Анастасія Анатоліївна

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
м. Київ, Україна*

Однією з серйозних проблем сучасного світу виступає насильство в сім'ї та насильство за ознаками статі, яке особливо загострюється в період воєнного стану. Будь-які збройні конфлікти, воєнні дії сприяють та створюють умови для виникнення, поширення або ж зростання насильства як в родинях так і в суспільстві. У контексті воєнного стану в Україні роль держави та громадських організацій у протидії насильству в сім'ї та насильству за ознаками статі є критично важливою. Основні зусилля спрямовані на імплементацію міжнародних стандартів, таких як Стамбульська конвенція, та активізацію громадянського суспільства.

Насильство в сім'ї є однією з найрозповсюдженіших форм порушення прав людини. Повномасштабна війна, яка триває в Україні, не зупиняє вчинення даного правопорушення, а лише загострює ситуацію [1, с. 130]. У зв'язку з тим, що держава має ряд завдань, які спрямовані, щоб протистояти ворогу, таке явище як домашнє насильство стає менш помітним, адже під час ведення війни повну картину злочинності неможливо охопити, водночас потерпілі залишаються незахищеними [2, с. 17].

Незважаючи на складний для українського суспільства час, держава відіграє ключову роль в протистоянні даного виду кримінального правопорушення, а саме: імплементація міжнародних стандартів (ратифікація Стамбульської конвенції зобов'язує державу забезпечити як і гендерну рівність так і протидіяти насильству не тільки в сім'ях так і у всіх сферах суспільного життя); ініціативи з боку законодавства

(прийняття змін до законів, до прикладу Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» задля посилення відповідальності осіб за вчинення протиправних дій, які передбачені даним законом; соціальні та економічні фактори (держава повинна враховувати економічні умови та соціальні норми, які впливають на рівень насильства).

А також не менш важливу роль відіграють громадські організації : підтримка жертв (створення фондів, організацій, які надають потерпілим юридичну та психологічну допомогу); мобілізація жінок (залучення жінок до політичної діяльності, що сприяє до якісної трансформації суспільства); Громадські організації відіграють важливу роль у розширенні обізнаності про гендерно обумовлене насильство та адвокації за зміни в законодавстві.

Відповідно Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція), насильство стосовно жінок за гендерною ознакою – це насильство, яке спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою, або яке зачіпає жінок непропорційно [3]. Саме жінки та дівчата являються найбільш вразливими перед гендерно зумовленим насильством, особливо в умовах воєнного стану. Через вимушену міграцію вони можуть бути залежними від допомоги та захисту інших людей. За таких обставин жінки стають більш вразливими до гендерно зумовленим насильством, зокрема щодо торгівлі людьми, зґвалтування, сексуального рабства, сексуальних домагань, трудової експлуатації, примусового шлюбу або вагітності та іншого.

Варто зазначити, що серед усіх видів гендерно зумовленого насильства найчастіше проявляється домашнє насильство. Відповідно даних Національної поліції України серед усіх викликів на день, частка викликів пов'язаних із домашнім насильством становить 30–40 %. Найбільше число звернень щодо домашнього насильства зазвичай надходить від жінок (79 %) [4]. З початком воєнного стану з'явилася нова проблема – проблема ідентифікації постраждалих від гендерно зумовленого насильства, в тому числі домашнього насильства. За даними дослідження, яке було проведено у 2022 році ГО «Ла Страда-України» за підтримки Ради Європи в рамках проєкту «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні», у якому взяли участь 202 постраждалі від гендерно зумовленого насильства, в тому числі домашнього насильства, кількість жінок, які зверталися по допомогу становить 69,3%. Інша частина опитаних (30,7%) зазначали, що були випадки, коли вони потребували допомоги, але не зверталися. Серед причин, чому не зверталися по допомогу були зазначені наступні: жаль до кривдника; страх помсти; страх розголосу; надія, що

кривдник зміниться; відсутність реагування на попередні звернення; відсутність довіри до працівників структур, що мають допомагати постраждалим; страх, що після звернення буде ще гірше, а також віра в те, що ситуація припиниться сама [4].

Отже, держава та громадські організації відіграють ключову роль у протидії насильству в сім'ї та за ознаками статі в умовах воєнного стану. Імплементация міжнародних стандартів, законодавчі ініціативи та активна участь громадянського суспільства є основними напрямками, які сприяють зменшенню рівня насильства та підтримці жертв.

Література:

1. Сметаніна Н. В. Проблемні питання запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану в Україні. Нова архітектура безпекового середовища України : зб. тез наук.-практ. конф. Харків, 2022. С.128–131.

2. Панюк Т. П. Проблема домашнього насильства в умовах військового стану. Запобігання та протидія домашньому насильству та насильству за ознаками статі: проблемні питання в умовах російської агресії : матеріали Міжнародного круглого столу (12 жовтня 2022 року) / МЕГУ імені академіка Степана Дем'янчука. Одеса : Видавн. дім «Гельветика», 2022. С. 16–18.

3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). *Верховна Рада України. Законодавство України* : офіц. веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

4. Результати дослідження якості реагування під час воєнного стану відповідних суб'єктів (поліція, суди прокуратура, соціальні служби тощо), які надають послуги постраждалим від гендерно зумовленого насильства, зокрема домашнього. *Ла Страда-Україна* : офіц. веб-сайт. URL: <https://la-strada.org.ua/download/rezultatydoslidzhennia/> (дата звернення: 12.03.2023).